

BARÁTUNK, AZ AKÁC

A fehér akác az Egyesült Államok délkeleti részein őshonos fafaj, melyet sok más helyen meghonosítottak, így megtalálható Európában, Ázsiában és Afrikában is. Szívós fafaj, amely számos élőhelyi sajátosságot tolerál, ezért olyan helyekre is betelepítették, ahol más fafaj nem maradna életben. Magyarországon elsősorban az alföldi homok megkötésére használták, valamint fáját az építőipar, a mezőgazdaság hasznosítja, illetve tüzelőnek használják. Május végén, június elején nyíló virágai kiváló nektárt biztosítanak a méhek számára. Faállománya sok helyen a helyi erdők helyét veszi át, ezért a védett területeken a szakemberek az irtásával védekeznek ellene.

Az Európai Unió idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló rendelete kapcsán, 2014-ben a fehér akácot és az akácmézet hungarikummá nyilvánították Magyarországon, így nem fogatosíthatók ellene az EU más tagállamaiban érvényes intézkedések. Ausztráliában közben törvényekkel tiltották meg az akácfák ültetését, mivel e növényfaj mérgező a szarvasmarhák számára.

Európába 1601 és 1635 között került át. Magyarországon elsőnek az Erdődy család pozsonyi birtokán ültettek akácot a XVIII. század első évtizedében, majd 1710-ben Bábolnán, a Szapáryak kertjében. 1789 körül Tessedik Sámuel lelkész és pedagógus fedezte fel, hogy az akác alkalmas az alföldi sós, futóhomokos, szikes talaj újrafásítására, gazdaságba való bevonására. Az ő nyomán kezdődött meg az Alföld hatékony fásítása. Már a XIX. században magyar fának tartották, mert annyira elterjedtté vált hazánkban. Itthon már több akácos van, mint Európa összes többi országában együttvéve.

MEGJELENÉSE, FELÉPÍTÉSE

Nagy termetű fa (12–20 m, ritkán 25–35 m). Törzse térgörbe, zömök, állományban jól feltisztul; mérgező kérge szürkésbarna, hálózatosan repedezett. Zárt facsoportban törzse nyúlánk, hengeres, koronája fordított kúp formájú. A fehér akácnak három növekedési típusát különböztethetjük meg. A Pinnata-típus, melyet árbocakác néven is szoktak nevezni, nyúlánk törzsű, mely a fa lombkoronájának szintjén belül is nyomon követhető. Erdészeti szempontból ezen típus a legjelentősebb.

Levelei páratlanul szárnyaltak, ép szélű levélkéi kicsípett csúccsal rendelkeznek, fonákjuk ezüstös, kékesszürke. Levéllemeze vékony. Fonákjukat erős napfényben, magas hőmérsékletnél kifelé fordítják, hogy csökkentsék az anyanövény párologtatását.

Pillangós virágai levélhónalji, csüngő fürtökben nyílnak, fehérek. Virágfüzérei bimbós állapotukban még felfelé állnak, majd fokozatosan csüngeni kezdenek. Virágzása május közepén, a megszokottnál melegebb időjárás esetén május első hetében, hűvösebb időjárás esetén június elején következik be. Az akácvirág a méhészek számára igen fontos, mivel a legjelentősebb mézelők közé tartozik.

Termése öt-tíz centiméter hosszú, csupasz, vörösesbarna hüvely, mérgező magjai vese alakúak. A hüvely télen, illetve tavasszal nyílik fel. A talajra hulló magok évtizedekig csírázóképesek maradnak; a csírázás feltétele a maghéj megsértése vagy megfelelő hőhatás. Az erdészeti gyakorlatban a talajról felgyűjtve rostálják, majd koptatják.

ÉLETMÓDJA, TERMŐHELYE

Hosszú életű (200–250 év), gyorsan növő fa (az akácok többségének vágásfordulója kb. 30 év). Idősebb egyedeinek a törzsátmérője elér-

heti az egy métert is, ugyanakkor a túltartott egyedeiben gyakori a törzs korhadása.

A magok kikeléséhez fontos az alacsony hőmérséklet. A magról nőtt csemete már az első évben elérheti az 1 méteres magasságot. Növekedése magasságot tekintve a második és az ötödik év idején tetőzik, ekkor akár évi 2 métert is nőhet.

Rügyfakadása március vége és május közepe között megy végbe, átlagot számítva április 22-e a rügyfakadás kezdete. A virágzás a Kárpát-medencében átlagosan május 23-án kezdődik.

Meleg- és fényigényes, fagyérzékeny, szárazságtűrő, szívós fafaj. Neutrofil, azaz a gyökerein élő nitrogénkötő baktériumokkal képes megkötni a levegőből a létfontosságú nitrogént, javítja ezzel a talaj tápanyagszintjét. Leveleinek

csersavtartalma és az akác rendkívüli tápanyagfelvevő képessége azonban hozzájárul ahhoz, hogy viszonylag kevés növény képes elviselni az akácfa közelségét. Gyakran nő együtt fekete bodzával. Nem csupán magok útján, hanem vegetatív úton, sarjakkal is szaporodik. Jól tűri a szennyezett levegőt, ezért gyakran ültetik városokba forgalmas utak mentén.

Nehéz, kemény, tartós fájából vezetékoszlopokat, szőlőkarókat, tartóoszlopokat, vasúti talpfákat, bányafákat, szerszámnyelet készítenek, emellett épületfának, tűzifának is kiváló. Jó mézelő, 18–30 éves kora között adja a legtöbb nektárt. Méze világos, áttetsző, a kristályosodásra nem hajlamos. Magyarországon egyik legjobb mézelő növénye, 800 kg/ha nektár terméssel, méze exportképes. ■